

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ТРЕТИ

В съставителство на проф. д-р Ив. Тодоров
 Издана в издателство "Либрикс" ЕООД, София, 2011 г.
 144 стр., ISBN 978-954-602-144-2

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ (1-12) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (13-24) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (25-32) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (33-44) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (45-52) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (53-64) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (65-72) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (73-84) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (85-92) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (93-104) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (105-112) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (113-124) проф. д-р Ив. Тодоров
 ВЪВЕДЕНИЕ (125-132) проф. д-р Ив. Тодоров
 ПЪРВА СЪБОРА (133-144) проф. д-р Ив. Тодоров

ПОДАРЪК
 ОТ УЧЕБНО-КВАЛИФИКАЦИОНЕН
 ЦЕНТЪР ЗА БЪЛГАРИ ОТ ЧУЖБИНА
 КЪМ ВМЕР ГР. ГАБРОВО

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

Изданието се осъществява с финансовата подкрепа на ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" и Национален фонд "Научни изследвания" при МНО

© Съставител проф. д-р Петър Тодоров

© Научни редактори: проф. Василка Тъпкова-Заимова
проф. д-р Петър Тодоров
проф. Русин Русинов

© Авторы: ас. к.и.н. Ст. Йорданов (ВТУ), ст. н. с. к.и.н. Р. Рашев (Археологически институт при БАН — филиал, Шумен), ст. н. с. к.и.н. Г. Атанасов (Исторически музей, Силистра), доц. к.и.н. К. Попконстантинов (ВТУ), проф. В. Тъпкова-Заимова (Институт по балканистика при БАН), гл. ас. к.и.н. Пл. Павлов (ВТУ), гл. ас. к.и.н. Ив. Тютюнджиев (ВТУ), Ст. Антонов (студент, СУ "Св. Кл. Охридски"), ст. н. с. I ст. к.и.н. И. Грек (Молдовска АН, Кишинев), доц. к.и.н. Ел. Дроснева (СУ "Св. Кл. Охридски"), к.и.н. М. Чолакова (Национален музей на архитектурата, В. Търново), доц. к.и.н. Ив. И. Стоянов (ВТУ), Е. Челака (аспирант, Институт по история при БАН), гл. ас. к.и.н. Н. Яникова (ВТУ), гл. ас. к.и.н. К. Калчев (ВТУ), к.и.н. Ст. Анчев (ВТУ), доц. к.и.н. К. Пенчиков (ВТУ), н. с. I ст. к.и.н. Бл. Нягулов (Институт по история при БАН), проф. д-р П. Тодоров (ВТУ), н. с. I ст. к.и.н. Г. Панайотов (Институт по балканистика при БАН), гл. ас. Ат. Дерменджиев (ВТУ), проф. Р. Русинов (ВТУ), доц. к.ф.н. Ел. Стоянова (Институт за чужди езици, Киев), доц. к.ф.н. Ив. А. Стоянов (Киевски университет), гл. ас. Л. Стоичкова (ВТУ), Св. Курдова (аспирант, ВТУ), Г. Дроснева (учителка, Варна), доц. к.и.н. Н. Колев (ВТУ), доц. д-р К. Динчев (Благоевградски университет), Л. Баурчулу (аспирант, СУ "Св. Кл. Охридски")

Рецензенти: проф. Мария Велева (публикации № 14—23), проф. Василка Тъпкова-Заимова (№ 3—7, 9—11), проф. Георги Данчев (№ 30, 32—34), проф. Русин Русинов (№ 27—30), проф. д-р Петър Тодоров (№ 12), доц. к.г.н. Дончо Дончев (№ 24), доц. к.и.н. Казимир Попконстантинов (№ 8), доц. к.и.н. Марин Ковачев (№ 35)

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

Изследвания и материали

том трети

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Велико Търново, 1994

ISBN 954 524 088 - 1

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	9
Предговор (на френски език)	19
Ст. Йорданов — Епизод от етнокултурната история на прабългарите в Северното Причерноморие (хунският владетел Грод и христиани- зацията на кутригурите)	27
Р. Рашев — Византийската култура в Крим през VIII—IX в.	45
Г. Атанасов — Кримски реалии на еднокорабните едноабсидни църкви без притвор в Добруджа и Източна България през X—XI в.	51
К. Попконстантинов — Епиграфски бележки за Иван, Царсимеоновия син	71
Р. Костова — За библейския смисъл на един ранносредновековен символ	81
В. Тъпкова-Заимова — Връзки между двете страни на р. Дунав през XIV в. (според един итинерарий от гр. Брюж)	101
Ил. Павлов — Родът на Стоян Прочелник — стар български болярски род в Молдова през XIV—XV в.	107
Ив. Тютионджиев — Казашки военни акции по българското Черноморие през първата половина на XVII в.	113
Ст. Антонов — Татарите в българската научна литература	117
Ив. Грек — Органи на управление на "заддунавските преселници" през първата половина на XIX в.	127
Ел. Дроснева — Българската възрожденска книга в Бесарабия. Ч. I. Общ поглед на спомоществователското дело	149
М. Чолакова — Женско благотворително общество в Болград (1876—1878 г.)	161
Ив. И. Стоянов — За ролята и мястото на южноруските българи при появата на русофобството	169
В. Челак — Трудът на К. И. Миславски "Исторически очерк за гимназията "Император Александър III" в Болград като исторически източник	179
Н. Яникова — Руски учени от началото на XX век за българските преселници в Украйна и Молдова	187
К. Калчев — Бесарабските българи офицери и политическата криза 1886—1887 г.	193
Ст. Анчев — Бесарабският въпрос в българо-румънските отношения 1918—1922 г.	205
К. Пенчиков — Международният отзвук на Татарбунарското въстание през 1924 г.	215

Бл. Нягулов — Прояви на организирано малцинствено движение сред българите в Бесарабия (1929-1930 г.)	229
П. Тодоров — Българите в Бесарабия (1941—1944 г.)	243
Г. Панайотов — Опит за ситуиране на етномалцинствените общности и групи в съвременна Молдова	255
Ат. Дерменджиев — Суровинна осигуреност и енергийна реализация на добруджанските окръзи в Румъния. Историко-географски аспекти	267
Р. Русинов — Изданията на Болградската печатница (1861—1876) и историята на новобългарския книжовен език	273
Р. Русинов — Езикът на Теодосий Икономов	283
Ел. Стоянова — Опитите на нормирането на българския език в Украйна.	289
Ив. А. Стоянов — Езикът на българите в Украйна и Молдова в социологичен аспект	295
Л. Стоичкова — Към въпроса за различията между диалектна и книжовна лексика	305
Св. Курдова — Бесарабските българи в Болградско — исторически и лингвистични бележки	313
Г. Дроснева — Из творчеството на един бесарабски българин — Г. П. Стаматов	323
Н. Колев — Сватбените обичаи и обреди у българите в Бесарабия и Южна Русия	331
К. Динчев — Българската фолклорна култура от Таврия (и от Бесарабия) в исторически контекст	341
Л. Баурчулу — Поглед върху историята на събирането и публикуването на гагаузкия песенен фолклор	351
Ел. Стоянова — Българският периодичен печат в Молдова, Украйна и Русия (1859-1993 г.)	357

TABLE DES MATIERES

Avant-propos (en bulgare)	9
Avant-propos (en français)	19
St. Yordanov - Un épisode de l'histoire ethno-culturelle des Proto-Bulgares du littoral Nord de la mer Noire (le suzerain hunnique Grod et la christianisation des Koutrigours)	27
R. Rachev - L'influence de la civilisation byzantine sur les Bulgares de la Crimée aux VIII ^e et IX ^e ss	45
G. Athanassov - Realia de la Crimée dans les églises sans porche à une nef et à une abside dans la Dobroudja et dans la Bulgarie de l'Est aux X ^e -XI ^e siècles	51
Kaz. Popconstantinov - Notes épigraphiques sur Ivan - le fils du roi Siméon	71
R. Kostova - Du sens biblique d'un symbole du Haut Moyen âge	81
V. Tăpkova - Zaimova - Relations des deux côtés du Danube au XIV ^e siècle	101
Pl. Pavlov - La famille de Stoian Protchelnik - une ancienne famille de boyards bulgares de Moldova	107
Iv. Tutundjiev - Activités militaires cosaques sur le littoral bulgare de la mer Noire pendant la première moitié du XVII ^e siècle	113
St. Antonov - Les Tartares dans les ouvrages scientifiques bulgares	117
Iv. Grec - Organes de gouvernement des immigrés transdanubiens pendant la première moitié du XIX ^e siècle	127
Hélène Drosnéva - Le livre bulgare en Bessarabie pendant la Renaissance. Partie I. Vue générale sur l'oeuvre de subvention pour la publication de livres	149
M. Tcholakova - La société féminine de bienfaisance de Bolgrad (1876 - 1877)	161
Iv. I. Stoianov - Les Bulgares de la Russie du Sud et la russophobie	169
Ek. Tchélak - L'ouvrage de K.I. Mislovski "Traité historique sur le lycée "Empereur Alexandre III"	179
N. Janikova - Les vues de certains savants russes du début du XX ^e siècle à propos du problème des immigrés bulgares en Ukraine et en Moldova	187
K. Kaltchev - Les officiers bulgares de Bessarabie et la crise politique (1886-1887)	193
St. Antchev - La question bessarabe et les rapports bulgaro-	

roumains pendant les années 1918-1922	205
K. Pentchikov - L'insurrection de Tatarbounar en 1924 et son retentissement international	215
Bl. Niagoulou - Manifestations d'un mouvement minoritaire organisé des Bulgares en Bessarabie (1929-1930)	229
P. Todorov - Les Bulgares en Bessarabie (1941-1944)	243
G. Panaïotov - Essai de situer les communautés et les groupes ethniques minoritaires en Moldova d'aujourd'hui	255
At. Dermendjiev - Approvisionnement en matières premières et réalisation énergétique des départements de la Dobroudja roumaine	267
R. Roussinov - Les éditions de l'imprimerie de Bolgrad (1861-1876) et l'histoire du bulgare littéraire moderne	273
R. Roussinov - La langue de Théodosy Iconomov	283
E. Stoïanova - Tentative de normalisation de la langue bulgare en Ukraine	289
Iv. A. Stoïanov - La langue des Bulgares en Ukraine et en Moldova sous un aspect sociologique	295
L. Stoitchkova - A propos des différences entre le lexique littéraire et le lexique dialectal	305
Sv. Kourdova - Les Bulgares bessarabes de la région de Bolgrad - notes historiques et linguistiques	313
G. Drosnéva - A propos de l'oeuvre d'un Bulgare de Bessarabie - G.P. Stamatov	323
N. Kolev - Les us et les coutumes de mariage chez les Bulgares en Bessarabie et dans la Russie du Sud	331
K. Dintchev - La culture folklorique bulgare de Tavrie (et de Bessarabie) dans son contexte historique	341
L. Baourtchoulou - Aperçu sur l'histoire de la collection et de la publication des chants folkloriques gagaouses	351
E. Stoïanova - La presse périodique bulgare en Moldova, en Russie et en Ukraine (1959-1993)	357

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ТРЕТИ

ПРЕДГОВОР

"Колкото малко българи и да стануват в някой край, България трябва да общува с тях духовно, та те да я познават и тачат като своя майка".

Академик Александър Теодоров-Балан,
"Периодическо списание",
Год. XVI, т. 65, С., 1905, с. 53.

Предложеният на вниманието на любезните читатели том трети от поредицата "Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали" съдържа 33 публикации. Преобладаващата част от тях са написани въз основа на богат новоиздирен документален материал в български и чуждестранни архиви, в друга част от тях се предлага нова интерпретация на слабо познати археологически материали и писмени източници, а няколко публикации имат реферативно-информационен или справочен характер. Но и в този случай те са плод на продължителни проучвания. За разлика от първия и втория том на поредицата в настоящия трети том е застъпен много по-широко интердисциплинарният подход при осветляването на многовековното историческо битие на българите в земите на Северното Черноморие — археология, гражданска история, история на езика, литературата и периодичния печат, етнография, фолклористика, социология. Като цяло сборникът представлява нова стъпка в научното осветляване на много въпроси от изследваната проблематика.

Ст. Йорданов — "Епизод от етнокултурната история на прабългарите в Северното Причерноморие (хунският владетел Грод и християнизацията на кутригурите)". Анализирани са сведения на Йоан Малала и Теофан за християнизацията на "хунския" владетел (вероятно владетел на кутригурите) на име Грод и за последвалата междуособица, довела на власт неговия брат Мугел. Междуособицата имала характер на династична борба, в хода на която била реактуализирана една архаична система на наследяване на властта — т. нар. фратриархат, т. е. наследяване от брат към брат. Тази остаряла, несъответстваща на новите исторически условия система в този и в други случаи била реактуализирана частично, по конюнктурни причини, като елемент от